

بقلم آقای دکتر محمد معین

دکتر نیکل، مرد دانش

با دوست مصری
خود سعیدزاده،
به «کافتریا»
که در برابر
دانشگاه هاروارد
(شهر کمبریج)
امریکا واقع
است، رفتم.
یکی از دوستان
ژاپنی به ما ملحق
شد. پس از صرف
صبحانه، با هم
راه خروج را
پیش گرفتیم.
در این هنگام
مردی مسن، با

پروفسور علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم دکتر نیکل

نمی آفتید بلکه در صدد برمی آئید که بدانید در تربیت آنچه اشتباهی کرده اید. اگر کودک شما بارور نشده همان رفتار را با او بکنید که با درخت گل می کنید. آنچه در تربیت کودک باید انجام داده شود همیشه است و باز داشتن او از کاری بندرت لزوم پیدا میکند. آنچه کودکان می کنند دارای اهمیت است، آنچه نمی کنند و کارهای آنان هنگامی ارزش پیدا میکند که خود بخود از ایشان سر بزنند و زائیده نیروی حیاتی ایشان باشد. اگر بخواهید می توانید کودکان را برای سر بازی تربیت کنید چنان که همه با هم و در یک زمان فرمان شمار اطاعت کنند. اما در این صورت کودکان همه از ریشه سوخته و بی اراده خواهند گردید و کینه جهانیان در دل ایشان جایگزین خواهد شد. تردیدی نیست که اگر بنا باشد سر بازان آدم کش بار آیند این عواطف در آنان سودمند است ولی اگر باید مردمان خوشبختی باشند و در جهانی که از صلاح برخوردار است بسر برند، این عواطف زبان آور می باشد.

موهای سپید و قیافه‌ای فیلسوف مآب از ما خواهش کرد چند دقیقه‌ای پیش او بنشینیم . پذیرفتیم . از ما درخواست کرد تا هر یک بزبان خود مفهوم جمله ذیل را (که بانگلیسی ادا کرد) در دفترچه یادداشت او بنویسیم : « اگر پول داشتم بشما میدادم . » سعیدزاید بزبان و خط عربی و رفیق ژاپنی بزبان و خط ژاپنی و نکارنده بزبان فارسی و خط نستعلیق ترجمه جمله مزبور را نوشتیم . وی هر جمله را با آهنگ مخصوص خود خواند، و بدوست ژاپنی‌ما - که عضو یکی از بانکهای ژاپن بود - گفت : « تصور میکنم شما این جمله را زیاده از حد لزوم مفصل نوشته‌اید . » وی توضیح داد که محض رعایت ادب، مخصوصاً در ادارات جمله‌ها را مطول و مطمئن ادا کنند . مرد - الخورده گفت : « خواهش میکنم که این جمله را با رعایت اختصار بنویسید . » ژاپنی نوشت و او خواند و پسندید . ما از اطلاع این مرد بزبانهای مختلف تعجب کردیم و نام او را پرسیدیم . او دکتر نیکل بود . منظور او را از این سؤالات جویا شدم . مختصری در باب فرضیه خود در مسائل زبان‌شناسی توضیح داد . بعدها چندبار نکارنده را با او ملاقات دست داد . اطلاع وی از زبانهای شرقی و غربی تعجب آوراست . باغالب نمایندگان ملل مختلف آسیایی و اروپایی که در دوره تابستانی دانشگاه‌ها روارد دعوت شده بودند بزبان خود آنان سخن میراند . فارسی را بزحمت ادا میکرد و میگفت بر اثر عدم ممارست و تمرین، از عهده مکالمه بدین زبان بر نمی‌آید، اما از کتب فارسی استفاده میکند و مخصوصاً رباعیات خیام را بسیار می‌پسندد و نظری خاص در باب شخصیت خیام و مفهوم رباعیات او دارد . نیکل معتقد است که « فیتزجرالد » انگلیسی ، بروح رباعیات خیام خیانت ورزیده و آنچه را که بنام ترجمه رباعیات خیام منتشر کرده ، ترجمه نیست بلکه آش شله قلمکار است که از مفهوم کلی رباعیات خیام و افکار شخصی وی و دیگران پخته شده ؛ او قرآن را از زبان عربی بزبان چکی (چک و اسلواکی) ترجمه کرده و متن چند کتاب عربی را تصحیح و طبع کرده است .

نیکل مردی است فیلسوف و عارف ، او خود را تالی خیام - بلکه عین او - می‌پندارد . متأهل نیست . از کشاکش دهر و غوغای جهان مادی برکنار است . خوشبین است . از ابتدال و هرچه که بوی ابتدال دهد ، سخت گریزانست . از عدم توجه جامعه - و حتی مؤسسات فرهنگی - گله‌ای نمیکند . جای تعجب است که حتی در کشور امریکا قدر چنین مردی شناخته نیست ، و او اکنون وابسته بشعبه عربی دانشگاه هاروارد است ، و چنانکه باید از وجود او استفاده نمیکند . اینک ترجمه احوال او را از مجله (که کیست ؟) (Who is Who) باختصار نقل میکنیم .

نیکل، الوا ، ریچارد . زبان‌شناس متولد در بهم Bohemia ، دسامبر ۱۸۸۵ ، پدر وی فرانیشک Frantisk و مادر وی آنا Anna (بچسوج Bejsovec) نام داشتند . در سال ۱۹۲۱ بدرجه Ph.D. نائل آمد . غیرمتأهل است . در سالهای ۱۹۰۳-۴ در سوئیس و آلمان مشغول تحصیل بود و در سنوات ۱۹۰۵-۷ در رشته زبان‌شناسی و امور

مطبوعاتی در شیکاگو بمطالعات پرداخته، در سالهای ۱۹۰۷-۹ در مکزیکو و در ۱۹۰۹-۱۱ در مصر؛ در ۱۹۱۱-۱۶ در چین و ژاپن بمطالعات و تشبیهات خود ادامه داده است. در سنوات ۱۹۱۱-۱۶ وی ناشر نشریه ماهیانه‌ای بنام Idosha بود. در سالهای ۱۹۱۹-۲۰ بتعلیم زبان فرانسوی در Grinnell Coll در Grinnell پرداخت. در سالهای ۱۹۲۱-۲۵ بسمت دانشیاری در Northwestern مشغول بود؛ و در مکزیکو بسال ۱۹۲۵-۲۶ مدرس زبانشناسی، و در ۱۹۲۶-۲۹ استاد زبان اسپانیایی در Marquette بود. در ۱۹۲۹-۳۲ عنوان سیاح عربی دان از حارف مؤسسه شرقی شیکاگو را داشت. نیکل به تشبیهات خود در اسپانیا، مراکش، الجزیره، تونس، طرابلس، مصر، فلسطین، سوریه، ترکیه و بالکان ادامه داده است. در ۱۹۳۲-۳۳ یکی از اعضای Escuela de Estudios Arabes در شهر مادرید بود. همچنین در ۱۹۳۴-۳۵ در شهر رم و در ۱۹۳۵-۳۹ نیز در اروپای مرکزی، لهستان، اسکاندیناوی، اسپانیا و برتقال مشغول تحقیق بود در ۱۹۴۰ بمدیریت Escuela de Estudios Arabes در شهر غرناطه (اسپانیا) منصوب شد. سپس در ۱۹۴۰ بسمت دانشیار در دانشگاه Coimbra در برتقال منصوب گردید. در سال ۱۹۴۱-۴۴ بعنوان دانشیار زبان برتقالی و اسپانیایی در هاروارد بتدریس مشغول شد. سپس از طرف Universidad Nacional Autonoma مکزیکو دعوت شد، تا در خصوص شعر اسپانیایی - عربی - در تاپستان ۱۹۴۳ سخنرانی کند. سپس بهضویت انجمن آسیایی پاریس و انجمن آسیایی ژاپن، فرهنگستان پادشاهی زبان (مادرید)، مؤسسه شرقی پراگ، انجمن باستان شناسان (لیبون) و غیره منصوب شد.

آثار دکتر نیکل بقرار ذیل است :

- ۱- راهنمای اتومبیل سوار در ژاپن ۱۹۱۴. ۲- نقاط زیبایی یو کوهاماما Yokohama
 ۱۹۱۶. ۳- برگزیده ادبیات Aljamiado، ۱۹۲۹. ۴- طوق الحمامة، تألیف ابن حزم، ۱۹۳۱. ۵- طبع کتاب الزهرة ۱۹۳۲. ۶- طبع و ترجمه
 - 1933 Cancionero de Aben Guzman
 - ۷- Vecne Japonsko 1939.
 - ۸- Historia de los Amores de Bayad y Riyad. 1941.
 - ۹- Cronica del Rey Affomssso Hamrriquer 19 2.
 - ۱۰- Itoubadour studies 1944
 - ۱۱- Hispano- Arabic- Poetry 1946
 - ۱۲- Arabic Inscriptions in Portugal 1946.
 - ۱۳- Kan - Ji . 1947.
 - ۱۴- مختارات (برگزیده اشعار)، ۱۹۴۹. ۱۵- ترجمه قرآن بزبان چکی، ۱۹۳۴. و نیز مقالات متعدد در مجلات تخصصی منتشر کرده است.
- از جمله کتب فوق سه کتاب ذیل را نگارنده خوانده است و باختصار درباره آنها بحث میکند.

شعر فارسی در عراق

۳

میرزا احمد دارا

متولد کازمین در حدود ۱۳۰۹ هجری و متوفی در طهران سال ۱۳۲۶ قمری
شاخ و برگ یکد رختیم ای پسر
اتفاق اندر امور دنیوی
کمی بخل گردد بامر اخروی؟
ضامن اعمال خود هر فرد هست
زشت و زیبا یا که زن و مرد هست
همتی بنیما بتحیب ای پسر
تسا شوی محبوب افراد بشر
خواهی از رضوان زخلاق قدیر
تسا توانی ناتوان را دست گیر

۱- «الصف الاول من كتاب الزهرة» تألیف ابی بكر محمد بن سلیمان الاصقہانی
دکتر نیکل نخستین بار آنرا از روی نسخه منحصر بفرد دارالکتب المصریه، به راهی
ابراهیم عبد الفتاح طوقان (ناپلس، فلسطین) بطبع رسانیده است. این کتاب در
مطبعه آباء یسوعیین بیروت سال ۱۹۳۲ م. / ۱۳۵۱ هجری قمری طبع شده.
تمام کتاب دارای شکل و اعراب است و بسیار خوب تصحیح شده. دکتر نیکل
مقدمه ای بزبان انگلیسی بر این کتاب نوشته و فهرستی هم برای نامهای شعرا و روای
ترتیب داده است.

۲- «الشعر الاندلسی» Arabic - poetry - li pano این کتاب در بالتیمور
سال ۱۹۴۶ طبع شده و شامل مقدمه و فصول ذیل است:

- ۱- زمینه تاریخی و دوره امارت و خلافت، ترکی
- ۲- دوره ملوک الطوائف.
- ۳- دوره مرا بطین.
- ۴- دوره موحدین.
- ۵- دوره غرناطه.
- ۶- روابط بین شعر اسپانیایی - عربی و شعر نخستین تر و بانورها.
- ۷- در پایان فهرست نامهای شعرا افزوده شده.

۳- «مختارات من الشعر الاندلسی» طبع بیروت ۱۹۴۹ در مطبعه الکشاف.
دکتر عمر فروخ مقدمه ای بر این کتاب نوشته است. کتاب مزبور شامل فصول
ذیل است:

عصر اول، عصر بنی امیه، (عصر امارت و خلافت) عصر دوم، عصر ملوک الطوائف
عصر سوم، عصر مرا بطین، عصر چهارم، عصر موحدین، عصر پنجم، عصر بنی نصر
در غرناطه.

در پایان بعنوان «ملحق» مختاراتی از موشحات شعرای اندلس نقل میکند
و فهرست اعلام کتاب بر سودمندی آن می افزاید.

اینک که جشن هفتادمین سال تولد دکتر نیکل برپاست؛ ما از صمیم قلب بدین مرد دانش و ادب نهایت میگوئیم.